

CONSILIORVM SIVE RESPONSORVM

LONGE PRÆSTANTISSIMI
atque celeberrimi Iurisconsulti, Equitisque, ac
primarij Montisferrati Senatoris,

D. ROLANDI A VALLE
Patritij Casalensis.

Tomus Secundus.

Denuò in lucem editus, cum eiusdem Summariis vnicuique
consilio adiectis, nec non Indice rerum ac
verborum copiosissimo.

VENETIIS,
Ex Officina Ioannis Baptistæ Somaschi,
M D LXXIX.

ILLVSTRISS. ET REVERENDIS.

FEDERICO GONZAGHAE

CARDINALI MANTVAE.

ROLANDVS A VALLE S. P. D.

ISI, quo tempore Illustrissimæ, & Reverendissimæ Prasul, in lucem prodit primum volumen meorum Responsorum, animo planè statueram huic respondendi muneri, vale dicere, ob innumerabiles, & assiduos labores, quibus in hoc Sacro Consilio Montisferrati premor, imò verius obruor, tum in audiendis, & componendis litigatorum controuersis, dirimendis iudicialis desceptationibus, tum in rebus publicis huius domini administrandis, tamen victus Principum iussu, propinquorum, & amicorum quotidianis penè conuiciis, crebraq; flagitatione, animi mei consiliu immutauit: feci q; non inuitus, quod tot tantisq; fore gratum intellexeram: atq; ita quantum licuit pro occupationes meas, negotiorumq; turbationes, & Principum obsequia, horis quibusdam succisuis plura scribens, eò usque incubui, & desudauit, ut iam secundum volumen responsorum concinnauerim, in unumq; congesse- rim. Quare cum probè norim, quæ in terris gignuntur, ad usum hominum omnia creari; ho- mines autem hominum causa generatos esse, ut ipsi inter se se alii aliis prodesse possent: il- lud ad communem omnium utilitatem typis mandandum curauit: citra tamè spem ullam inanis gloriæ, & laudis. Nam, si quisquam unquam fuit remotus & natura, & magis etiam (ut mihi sentire videor) ratione, atq; doctrina, ab inani laude, & sermonibus vul- gi, ego profecto is sum, testis esse potest vita mea, in cuius cursu fateor, ea me studiosè secu- tum fuisse, ex quibus vera gloria nasci posset, ipsam quidem gloriam per se nunquam pu- tauit expetendam. Proinde Illustrissimæ & Reverendissimæ Antistes, cum depressæ val- lis meæ primitias in hanc usque diem in publicum emissas dicauerim Excellentissimo fra- tri tuo Gulielmo Duci Mantuæ, Marchioniq; Montisferrati, Dominoq; meo, ac Illust. & Reverendiss. Herculi Gonzagha, Cardinali dignissimo, quorum tutela, seu Argiuo cly- peo ab obtrectatorum morsibus, & cauillis tuta fuorunt, opera pretium nunc esse duxi, ad te mittere, tibiq; largiri hos prædii mei fructus, hancq; Vallis meæ plantulã, tametsi bumilem, in tui pectoris viridarium irriguam transplantare, quò altius & radicem figat, & laxius ramos, brachiaque pandat: quò videlicet ab inuidorum occuribus, & zoi- lorum, quorum nunquam maior, auctoriq; numerus, linguis virulentis, facile nulloque negotio se se tutetur, ac defendat. Nec est sane, quod quispiam admiretur, quare potissi- mum te unum delegerim, cuius clarissimo nomini, hoc opusculum quaecunq; sit nuncu- parem. Cui enim rectius, appositiusq; dicare debui, quàm tibi, cuius uterq; parens, ac uniuersa domus iam per triginta quinque annos me summis, honestissimisq; muneribus obeundis, vel benignissimè cumulat, fouet, amplexatur? Cui quaso, iustius dicari? à me par fuit, quàm tibi, cuius admirantur omnes incredibilem doctrinam, singularem probitatem, suauissimos, & religiosissimos mores, egregiam mentis sinceritatem, qua quid Deo placeat, quid Deo displiceat, optimè nosti. Ne memorem quòd unicus erudito- rum ornator, cunctarumq; præsignium disciplinarum præses, ac vindex iure ab omnibus & haberi, & esse prædicari; quo vere censeris dignissimus summo Antistitem ordine, in quem nuper non tam singulari generis amplissimi claritate, nec generosis natalibus,

SECUNDVM VOLV MEN CONSILIORVM CLARISSIMI IVRISCONSULTI.

Et equitis Domini Rolandii Valle, Primarij Senatoris
Montisferrati, & Patricij Casalensis.

SVMMARIVM.

- 1 Nus perangaria personalis est; & cum sumptu.
- 2 Homines vasallorum meorum non sunt mei & nu. 6. sed declarata, ut nu. 75. & 96.
- 3 Libertus liberti mei, non est libertus meus.
- 4 Socius socij mei, non est socius meus.
- 5 Debitor debitoris mei, non est debitor meus.
- 7 Homines vasallorum requisiti a superiore domino ad sibi iurandam fidelitatem, contradicentibus vasallis illam prestare non debent.
- 8 Onus perangaria per superiorem dominum subditis vasallorum imponi non potest.
- 9 Civitas collectam non subdito imponere non potest.
- 10 Onera subire, ut sunt collecta, spectat ad illos, qui omnino subditi sunt.
- 11 Clericis collecta imponi non potest.
- 12 Onus personale non potest imponi non subditi, nisi adsit consuetudo in contrarium.
- 13 Oneris impositio est iurisdictionis, quae ad non subditos non extenditur.
- 14 Perangaria est de regalibus.
- 15 Regalia a principibus concedi possunt.
- 16 Imperator, vel Rex si concedat Comiti regalia, vel Imperialia in terra sua, omnia quae persona principis cohaerent, concessa esse videntur.
- 17 Princeps concedendo generaliter regalia, videtur etiam sensisse de omnibus, quae concedat, habet, secus si simpliciter quaedam concedat, quia solum nominata concedere videtur.
- 18 Dominus castri in territorio suo non potest exigere gabelam, vel ius pedagii, vel alias exactiones, nisi habeat ex privilegio, vel ex antiqua praescriptione.
- 19 Principes contractus suos observare tenentur, & num. 26. declarata tamen ut in nu. 157. & 158.
- 20 Potestas in quocumque actu requiritur.
- 21 Onere duplici quis gravari non debet, declarata, ut in nu. 155.
- 22 Emphyteusa ecclesiae non tenetur salvere aliquam collectam eorum, ne duplicia onera sustineat, cum bona emphyteuticæ ecclesiae sint perpetua solutiois canonis obligata.
- 23 Princeps licet hominibus vasallorum posita imponere collectam imminente periculo perditionis patriae tamen si subditi tenentur prestare dominis suis huiusmodi inditum, Princeps non potest a praedictis subditis superius dictum exigere, ne duplici onere graventur.
- 24 Rex quando imponit Baronibus superinditum, non potest aliud gravamen vasallis Baronum imponere cum Barones ipsi subditis suis collectas moderate imponere possint iuxta qualitatem honorum feudaliu, & Burgensium.
- 25 Collecta pro eadem re bis, vel a duobus exigi non potest.

- 27 Princeps, licet lege positiva non obligetur, tamen a dicta mine rationis naturalis, nec a lege naturae est absolutus, quia est animal rationale.
- 28 Princeps pacto suo, etiam de plenitudine potestatis contravenire non potest.
- 29 Princeps qui cum suis fidelibus contrahere potest, eis tenetur de iure gentium, & civili, quia civili ratione naturalis ratio operatur.
- 30 Princeps omnium est praesul.
- 31 Principis immunitates concedere possunt.
- 31 Princeps altius peccat frangendo fidem, quam inferior.
- 33 Fidem contractus non servare, est mentiri.
- 34 Mendacium in principe abominabile est, & stellionatus horribile.
- 35 Fidem fallere gravibus, grave est, gravioribus gravius, & viris exemplaribus gravissimum.
- 36 Exemplum bonum, quod a famosis viris nascitur, magis expedit vulgo, quam bona rei substantia ab ignotis.
- 37 Par in parem non habet imperium.
- 38 Imperator sicut non potest imponere successoribus legem legis, ita nec legem contractus.
- 39 Omnis contractus auctoritas pendet ex lege.
- 40 Successores Principum, conventiones, & pacta servare tenentur. Quod ampliatum etiam procedere in successoribus, qui veniunt ad principatum, non per viam successioneis, sed electionis, videlicet in his, quae pertinent ad dignitatem, & officium.
- 41 Princeps, si capit mandata sua a successoribus observari, debet etiam suorum praedecessorum mandatis reverentiam prestare, custodiamque, & ea non observando, materiam dat, ea per successores dissolvendi.
- 42 Successor Principis contraveniens factis antecessoris, sibi contravenire dicitur, quia semper est unum imperium.
- 43 Imperator, vel Rex quando creavit Ducem, vel Marchionem, & ipsam investivit de Ducatu, & Marchionatu, sicut non potest prohibito voluntatis ipsum desinvestire, nisi per culpam & felloniam, ita nec Successores in imperio, vel regno, quia ligantur investitura.
- 44 Contractus celebrati a Principe cum non subditis, ab eo et tolli non possunt cum clausula de plenitudine potestatis.
- 45 Summittentes se Principi cum aliquibus capitulis, & patris, subditi illius efficiuntur respectu eorum, quae in dictis capitulis, & patris continentur, non autem quod ad alia non expressa, quia pro eis liberi consentunt.
- 46 Castra, & nulla civitati recommendatae, quae in signum maioritatis dant patronum, vel aliquid aliud, dicuntur populi liberi, nec dicuntur ipsius civitatis cives.
- 47 Civitas tanquam iurisdictionem, & superioritatem in eodem Saxonia non habet, nisi in quibusdam casibus expressis.
- 48 Castrum, quod se subiecit superioris cum certis capitulis, censetur esse subiectum pro expressis, non quod ad alia aded

Quintò non obstant notata per Pau. de Castro in d. l. i. C. de his, qui ven. xta impetra. quia respondetur, quòd Castrensis loquitur in casu, in quo substitutio erat facta alicui decedenti sine filijs legitimis, & naturalibus, quia tunc est verum, quòd secundum intentionem testatoris legitimatus per subsequens matrimonium excluderet substitutum, non autem quando substitutio erat facta decedenti sine filijs ex legitimo matrimonio procreatis, immo isto casu aliter sentit dum se remittit ad not. per Burr. in d. c. per venerabilem, qui ut supra dixi, tenet, substitutù non excludi à legitimo per subsequens matrimonium.

Ultimò non obstat, quòd multi Doct. in terminis questionis nostrae tenent contrarium, quia respon- 48 detur, ¶ contra eos esse communem, ut dixit Rui. in d. consil. 92. col. 2. sed ulterius dicitur, quòd positò, (sed non concessò) quòd alia reputaretur commu- 49 nis, quòd ¶ tamen ab hac recedendum nõ esset, tam in iudicando, quàm in consulendo, cum sit sulcita melioribus rationibus, per notata per Io. And. in c. 1. in fi. & ibi Abbas de consil. Iustus enim & equus

est illi sententiae inherere, quae melioribus rationibus sulcitur. Ang. in consil. 170. col. 6. quem sequitur Dec. in consil. 76. nu. 7. in consil. 456. nu. 9. 494. in fi. 560. in fi. 481. in fi. ubi inquit, recedendù esse à communi, quando opinio contra communem fundata sit melioribus rationibus. Nam sepe numero cõtia- 50 git, ¶ quòd Doctores imitantur aues, quae quando vna volat, omnes aliae sequuntur, in consil. 479. col. pen. 576. in fi. & in consil. 630. col. 2. in fi. Car. iun. in consil. 63. nu. 3. & consil. 160. in fin. ubi inquit, quòd etiam à communi possumus recedere, quando opi- nio paucorum Doct. vel unius fundaretur subilti, & meliori ratione. Immo fortius dixit Bart. in l. nemo, C. de senten. & interlo. omnium iudicum, quòd 51 ¶ etiam licitum est recedere à sententia imperatorù, dummodò nõ sit redacta in corpore iuris. Garc. sen. 51 in consil. 16. col. 4. ubi ait, ¶ communem opin. non esse sequendam in iudicando, quòd si sequatur eviden- ter repetitur falsa, vel potest convinci probabilibus rationibus, & argumentis, quòd bonus iudex ac- curatè ingenij poterit existimare.

Secundae partis Consil. Excellentiss. Iurisconsulti D. Rolandi à Valle.

F I N I S.

V E N E T I I S,

Ex Officina Ioan. Baptistae Somaschi.

M D L X X V I I I.

